

В. Дем'янов,

аспірант

Класичного приватного університету

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ПРОМИСЛОВОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У ході кримінологічного аналізу екологічної злочинності, її сутності, основних ідентифікуючих ознак, переліку вживаних понять, що у сукупності надає можливість визначити всі її кримінологічно значущі показники. Таким чином, детально розглянемо різні елементи кримінологічної характеристики, які мають значення для виявлення і розкриття таких діянь криміналістичними засобами, прийомами та методами.

Об'єкти екологічної безпеки це: людина і громадянин (їх конституційні права та свободи, перелік яких відповідно до ст. 22 Основного Закону України не є вичерпним) [1]; суспільство (його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси); держава (її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність); життєво важливі інтереси суб'єктів безпеки: права, матеріальні та духовні потреби особи; природні ресурси та навколишнє природне середовище як матеріальна основа державного і суспільного розвитку [2].

Суб'єкти забезпечення екологічної безпеки це: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада Національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокура-

тура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Збройні Сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, громадяни України, об'єднання громадян [2].

Техногенні забруднення навколишнього середовища промислового регіону (наприкладі Запорізької області) – один з найбільш впливових чинників, від якого залежить стан здоров'я населення; ступень хімічної небезпеки для населення (особливо забруднення атмосферного повітря) залишається провідним фактором ризику екологічних проблем.

Ці процеси спричинили різке погіршення здоров'я людей, зниження рівня народжуваності та зростання смертності. А тому підлягають невідкладному та ретельному дослідженню, задля розробки ефективних методів попередження та боротьби зі злочинами у сфері екології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові підходи до визначення екологічної безпеки знайшли відображення у працях багатьох відомих науковців, зокрема Баранівського В. Ф., Бахмудова З. Б., Білявського Г. О., Виноградової О. В., Гавриша С. Б., Голуб С. А., Гурбанова Р. А., Джузи О. М., Дицевич Я. Б., Дубовик О. Л., Єрьомкіна П. В., Жалінського А. Е., Жевлакова Е. М., Зражевського О. В., Зяблікової М. В., Іванової Н. Г., Іншакова С. М., Кор-

някової Т. В., Кулика О. Г., Куцевича М. П., Лопашенко Н. А., Ляпунова Ю. І., Клетньової Є. Г., Матвійчука В. К., Мельник О. В., Міннігулової Д. Б., Музики А. А., Навроцького В. О., Намчука О. В., Плешакова О. М., Повеліциної П. Ф., Поліщука Г. С., Попова І. В., Присяжного В. М., Припути А. М., Раднаєва В. М., Сасова О. В., Скворцової О. В., Смірнова А. В., Страунінг Ю. А., Тангієва Б. Б., Тисленка Д. І., Травіної І. Г., Турлової Ю. А., Фріса П. Л., Харь І. О., Шульги А. М. та інші. Однак складність і багатоаспектність зазначеної проблеми потребують подальшої розробки проблем елементів кримінологічної характеристики порушення правил екологічної безпеки. Отже, актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю розроблення й застосування положень, які допоможуть у боротьбі на шляху запобігання порушенням правил екологічної безпеки у промисловому регіоні України.

Метою статті є дослідження кримінологічної характеристики порушення правил екологічної безпеки у промисловому регіоні України.

Виклад основного матеріалу. Знання ситуації, що реально відбувається з екологічною безпекою у промисловому регіоні нашої країни допоможе зібрати та проаналізувати інформацію про різні параметри екологічної злочинності необхідне для розроблення та вжиття запобіжних, адекватних законодавчих, правозастосовних, організаційних та інших заходів протидії такому виду злочинності.

Не дивлячись на наявність кримінально-правової норми, що встановлює відповідальність за вчинення порушенням правил екологічної безпеки, сьогодні практика розгляду проваджень невелика. Взагалі за низкою статей екологічного характеру, Кримінальний кодекс України не діє або застосовується дуже рідко. Наприклад, за даними статистики Генераль-

ної прокуратури України: у 2018 році зареєстровано 4690 злочинів проти довкілля і тільки 215 з них з обвинувальним актом [3].

За висновками співдиректора Асоціації екологічного права Центральної та Східної Європи та СНД Д. Скрильнікова, за певними схемами в Україну ввозяться небезпечні відходи, а також відбуваються численні порушення законодавства в цій сфері, що є «бізнесом» на здоров'ї та майбутньому народу України [4].

За визначенням А. М. Бабенко, аналіз регіональних особливостей злочинності становить складний, багатогранний, але водночас і найбільш повний, точний і системний аналіз злочинності. Він дає змогу не лише виявити територіальну специфіку злочинності у відносно однорідних територіально-просторових системах, а й розкрити її індивідуальні особливості порівняно з іншими регіонами, продемонструвати її закономірності, видові особливості окремих видів злочинності. Це, у свою чергу, допомагає уникнути шаблонності в діяльності правоохоронних органів, підійти більш виважено й диференційовано до програмування, планування й організації запобігання злочинності з урахуванням умов конкретних регіонів [5, с. 87].

Регіональні відмінності стану злочинності, її детермінанти та запобіжної діяльності ставали предметом досліджень багатьох науковців. Серед вітчизняних дослідників варто відзначити А. М. Бабенко [5, с. 87], котрий на рівні докторської дисертації запропонував методiku дослідження регіональних особливостей злочинності та факторів, що на неї впливають на регіональному рівні. Автором, зокрема, представлено результати територіального розподілу загальної злочинності, рецидивної, насильницької, злочинності неповнолітніх, злочинності у сфері обігу наркотиків, у сфері службової діяльності тощо. Водночас проблеми географії еколо-

гічної злочинності залишилися поза увагою автора.

Вивченню територіальних відмінностей злочинного забруднення довкілля в Україні також було приділено увагу в роботі О. В. Мельник [6]. Дослідженню регіональних аспектів злочинів проти довкілля були присвячені також дисертації Г. С. Поліщука [7] та Н. Г. Іванової [8]. Разом із тим вони ґрунтувались на матеріалах окремих регіонів України (Причорноморського та Донецького). Комплексне дослідження територіального розподілу екологічної злочинності в Україні дотепер не здійснювалось.

Отже, дослідження сучасної ситуації щодо територіального розподілу проявів екологічної злочинності в Україні є актуальним і доцільним, адже дає змогу оцінити її стан більш повно та змістовно.

Для дослідження географії екологічної злочинності доцільне застосування відносних показників, у яких ураховується різниця між кількістю населення в окремих територіальних одиницях, а саме спеціальні коефіцієнти злочинності, що дає змогу виявити кримінальну враженість певного регіону та провести порівняльний аналіз стану екологічної злочинності на різних територіях.

Зіставлення рівня облікованих екологічних злочинів у різних областях України дає можливість визначити регіони, в яких зазначені посягання є найбільш поширеними. Аналіз територіального розподілу екологічної злочинності доцільно проводити як у цілому щодо екологічних злочинів усіх категорій, так і стосовно окремих видів. А вивчення територіальних відмінностей у розподілі найпоширеніших видів екологічних злочинів надасть можливість дійти таких висновків. Взагалі, регіональні відмінності екологічної злочинності, зумовлюються природно-географічними особливостями окремого регіону України, що й визначають інтенсивність кримінальних практик певного

виду в конкретних адміністративно-територіальних одиницях.

За даними екологічного паспорту, наступна характеристика Запорізької області. Створено її 10 січня 1939 року; територія становить 2 27 182,9 км; на її території міститься 20 адміністративно-територіальних одиниць (з 52-ма об'єднаннями громад); це 14 міст (5 обласного підпорядкування, 66 селищ та 870 сільських населених пунктів); населення близько 1 705,836 тис. осіб, з них: міське 1 089,935, сільське 615,901; щільність населення становить: на 1 кв. км 0,06 тис. осіб [9, с. 3].

Запорізька область розташована у вигідному економіко-географічному положенні на південному сході України. Займає, головним чином, лівобережну частину басейну нижньої течії Дніпра. Область знаходиться на півдні Східноєвропейської рівнини в степовій зоні з характерним рівнинним ландшафтом, з домінуванням чорноземних ґрунтів. Межує: на півночі і північному заході з Дніпропетровською областю; на заході з Херсонською областю; на сході з Донецькою областю; на півдні її побережжя омиває Азовське море. Для області характерні переважно чорноземні ґрунти. Рельєф Запорізької області складається з двох виразних геоморфологічних частин: окраїн Приазовської і Придніпровської височин, що геоструктурно відповідають південно-східній частині Українського кристалічного масиву і окраїн причорноморських (Приазовської та Причорноморської) рівнин, які розташовані в межах Причорноморської западини. Ці дві геоморфологічні одиниці ніби зв'язуються третьою – Запорізькою внутрішньою рівниною. Умовно область поділяється на три природно-сільськогосподарські зони: зону степу (50,8%), степну посушливу (34,8%) сухостепову (14,4%) зони. Клімат регіону – помірно-континентальний, характеризується чітко означеною посушливістю, яка обумовлена

пануванням на більшості території області сухих східних вітрів. На рік у середньому припадає 225 сонячних днів, рівень опадів становить 448 мм. Запорізька область відноситься до другої кліматичної зони України. Середньорічні температури: літня + 22 С, зимова – 4,5 С. На території області можна виділити три агрокліматичних райони. Перший агрокліматичний район (з підрайонами «а» та «б») характеризується як дуже теплий та помірно посушливий. До підрайону «1 а» відносяться: Запорізький, Вільнянський, Новомиkolaївський, Оріхівський і Гуляйпільський адміністративні райони. Щорічно тут спостерігаються суховії середньої та слабкої інтенсивності, дуже інтенсивні – в 40-50% років спостереження. У підрайон «1б» входять: Більмацький, Розівський і Пологівський адміністративні райони. Суховії середньої та слабкої інтенсивності відмічаються щорічно, дуже інтенсивні – в 30% років спостереження. Другий агрокліматичний район включає в себе Кам'янсько-Дніпровський, Великобiлозерський, Михайлівський, Василівський, Токмацький, Чернігівський, північні частини Веселівського і Мелітопольського, крайні північні частини Бердянського, Приморського та Приазовського адміністративних районів. Клімат характеризується як дуже теплий і посушливий. Для цього району характерними є часті інтенсивні суховії, які відмічено у 70% років спостереження. Третій агрокліматичний район характеризується як дуже теплий і дуже посушливий. До нього відносяться Якимівський, Приморський, Приазовський, південні частини Бердянського, Веселівського та Мелітопольського адміністративних районів. Територія Запорізької області розділена на два водозабірні басейни: басейн р. Дніпро та басейн Азовського моря. Головна річка – Дніпро – третя за величиною річка в Європі, яка є важливою транспортною артерією України, з великим

Каховським водосховищем. Берегова лінія Азовського моря в межах області перевищує 300 км. Басейн р. Дніпро займає північно-західну частину області і складається з Каховського та Дніпровського водосховищ. Басейн Азовського моря знаходиться у південно-західній частині Приазовської височини та східній частині Причорноморської низини. Ріка Дніпро є основним джерелом водопостачання промислових об'єктів області, включаючи такі енергетичні гіганти як ВП ЗАЕС ДП «НАЕК «Енергоатом» та ВП Запорізька ТЕС ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», задоволення питних потреб населення області, зрошення земель та інших потреб. Крім того, р. Дніпро є джерелом енергії (Дніпровська ГЕС), використовується як транспортна артерія і є цінним рекреаційним ресурсом. Басейн Азовського моря, зокрема його північна частина, має цінність як рибогосподарська та туристично – курортна зони. Підземні води широко використовуються в економіці Запорізької області і є важливим резервом для забезпечення економічного та соціального розвитку. В умовах незначних ресурсів придатних для питного водопостачання поверхневих вод, вивчення підземної гідросфери на території Запорізької області має важливе загальнодержавне значення. За різноманітністю та багатством мінерально-сировинних ресурсів область займає одне з провідних місць в Україні. Запорізька область – визначний геологічний регіон, який щедро наділений розмаїттям геологічних споруд та потужними мінеральними ресурсами. За різноманітністю та багатством мінерально-сировинних ресурсів область займає одне з провідних місць в Україні. Регіон спроможний забезпечити державу рудами марганцю, багатими рудами заліза, гірничо – хімічними корисними копалинами, нерудними корисними копалинами. Матеріально – сировинна база області складається із сировини для виробництва

будівельних матеріалів, питних, технічних та мінеральних підземних вод, руд чорних та рідкоземельних металів, газу природного, гірничорудних, гірничо – хімічних корисних копалин та нерудних корисних копалин для металургії. Мінеральні ресурси представлені багатими покладами рудних корисних копалин, зокрема залізних і марганцевих. Частка регіону в сумарних запасах мінеральної сировини в Україні становить: пегматит – 88%, апатит – 63%, марганцева руда – 69%, залізна руда – 10% каоліни – 23%, вогнетривкі глини – 9%. Із Запорізької області в інші регіони України поставляється польовий шпат, залізна руда, каолін, вогнетривка глина, камінь облицювальний та будівельний. Завозиться нафта, газ, вугілля, алюміній, титан, цементна та скляна сировина, гіпс, сировина карбонатна для випалювання на вапно, керамзитова сировина тощо [9, с. 4–6].

Функції державного контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства на території Запорізької області покладено на Державну екологічну інспекцію у Запорізькій області [9, с. 101].

Аналіз таких показників, що відображають географію екологічної злочинності в Україні, надасть підстави для з'ясування певних її характеристик, що є спільними для різних адміністративно-територіальних одиниць, а також окремих специфічних ознак, які характеризують поширеність екологічних злочинів у окремих регіонах країни.

Підсумовуючи розглянутий матеріал, слід зазначити, що кримінологічна характеристика екологічної злочинності, зокрема її структурний та територіальний аналіз, є основою для розроблення та здійснення заходів запобігання злочинам цієї категорії, адекватних законодавчих, правозастосовних, організаційних й інших заходів протидії екологічній злочинності.

Розв'язання екологічних проблем, які гостро стоять перед українською

державою та значною мірою є наслідком масштабної екологічної злочинності, передбачає аналіз та оцінку показників, що її характеризують. Основним джерелом кримінологічної інформації, використовуваної під час аналізу злочинності, у тому числі екологічної, є відповідні статистичні відомості (Генеральної прокуратури України, Національної поліції України, Державної служби статистики України, відповідних звітів по областях країни тощо). Водночас при дослідженні сучасного стану екологічної злочинності, а також її прогнозуванні виникає запитання: наскільки об'єктивно відображають статистичні відомості, що формуються самими правоохоронними органами, реальну ситуацію щодо поширеності екологічних злочинів тощо [10].

Серед основних забруднювачів довкілля називають стаціонарні джерела (це об'єкти паливно-енергетичного комплексу, в тому числі атомної енергетики, чорної і кольорової металургії, будіндустрії, гірничодобувної, хімічної, нафтохімічної і хіміко-фармацевтичної, машинобудівної, харчової промисловості; комунальне господарство) та пересувні засоби (наприклад, автотранспорт, який істотним чином визначає рівень забруднення довкілля у середніх і великих містах). Потенційно екологічно небезпечні підприємства, частка яких у структурі промисловості (майже одна третина) та щільність розміщення на території України перевищують аналогічні показники зарубіжних країн, визначають надмірне техногенне навантаження на довкілля та постійну загрозу виникнення аварійних ситуацій, насамперед на території нашої області та промвузлів в обласних центрах Південного регіону взагалі. Зважаючи на концентрацію промислових підприємств, високі рівні забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів, ґрунтів, механічного порушення земель тощо, терито-

рії Донбасу і промислового Придніпров'я вже сьогодні розглядають як зону екологічної кризи [11].

Сьогодні в нашій країні взагалі відсутні промислові міста, де б концентрації в атмосфері основних забруднюючих речовин не перевищували гранично допустимих. Приблизно 80% цих викидів від усіх основних промислових підприємств припадає на об'єкти, розміщені в містах якраз нашого регіону. Найгірший технічний стан та найнижча ефективність експлуатації пилогазоочисного обладнання спостерігаються в енергетичній, машинобудівній, металообробній, легкій, текстильній і житлово-комунальній галузях, а також на переробних підприємствах агропромислового комплексу. Відтак лише 15,3% мешканців міських поселень проживають в умовах слабого забруднення повітря, 52,8% – в умовах помірного, 24,3% – в умовах сильного та 7,6% – дуже сильного забруднення [12].

Недосконала вітчизняна система зберігання промислових токсичних відходів і поводження з ними є основним джерелом забруднення довкілля важкими металами. Середньорічні обсяги утворення токсичних відходів в Україні останнім часом на порядок перевищують показники будь-якої країни Європи.

Оцінюється як критична, ситуація із забрудненням ґрунтів (особливо в промислово розвинених регіонах). Внаслідок аерогенного й наземного забруднення великих територій вміст таких небезпечних політантів, як цинк, свинець, кадмій тощо, в ґрунтах Закарпатської, Волинської, Житомирської, Рівненської, Київської, Харківської, Дніпропетровської, Запорізької, Донецької областей та Автономної Республіки Крим, зокрема, перевершує нормативні значення в 1,3–9,5 разів (у деяких випадках – в десятки разів), вміст нітратів – до 2,4 раза, в тому числі в рослинах – до 2,7 раза. Швид-

кими темпами забруднюються водні ресурси України (серед провідних забруднювачів – підприємства енергетики, чорної металургії, вугільної промисловості, об'єкти житлово-комунального господарства) [13].

У зоні впливу техногенного забруднення перебуває практично весь лісовий фонд, що суттєво скорочує можливості його використання для задоволення рекреаційно-оздоровчих і туристичних потреб населення та діяльності із заготівлі грибів, ягід, лікарсько-технічної сировини. Україна належить до нечисленних держав світу, суттєвий вплив на стан здоров'я населення яких має радіаційне забруднення та постійне опромінення малими дозами іонізуючої радіації. Відомо, що за роки після катастрофи на ЧАЕС жителі забруднених територій нашої держави вже дістали до 80% очікуваної дози радіаційного опромінення. Динаміка основних показників стану здоров'я населення України свідчить про їх тісний зв'язок з регіональними особливостями і тенденціями розвитку екологічної ситуації [11].

Висновки і пропозиції. Зокрема, саме стан забруднення довкілля – є об'єктивним наслідком екологічних правопорушень та злочинів, який у конкретних соціально-економічних умовах визначає стан здоров'я населення. За дослідженнями факторів, що впливають на стан здоров'я населення, вони на 1/5 залежать від стану довкілля; тобто впливають на якість життя людини. Стан довкілля визначає – рівень екологічного ризику (ймовірність несприятливих для життєдіяльності суспільства і людини) наслідків антропогенних і техногенних змін природи. Шкода, що завдається здоров'ю, це джерело прямих втрат від забруднення довкілля, які доповнюються непрямыми (збільшення витрат і втрата доходів внаслідок забруднення, видатки на відновлення здоров'я потерпілих від аварій тощо).

Статтю присвячено аналізу кримінологічної характеристики порушення правил екологічної безпеки. У ній досліджено основні показники екологічної злочинності: сутність, основні ідентифікуючі ознаки, об'єкти екологічної безпеки, суб'єкти забезпечення екологічної безпеки, особливості промислового регіону, перелік інших важливих понять тощо.

У статті вказано, що знання ситуації, що реально відбувається з екологічною безпекою у промисловому регіоні нашої країни допоможе зібрати та проаналізувати інформацію про різні параметри екологічної злочинності необхідне для розроблення та вжиття запобіжних, адекватних законодавчих, правозастосовних, організаційних та інших заходів протидії такому виду злочинності.

Не дивлячись на наявність кримінально-правової норми, що встановлює відповідальність за вчинення порушенням правил екологічної безпеки, сьогодні практика розгляду проваджень невелика. Взагалі за низкою статей екологічного характеру, Кримінальний кодекс України не діє або застосовується дуже рідко. Наприклад, за даними статистики Генеральної прокуратури України: у 2018 році зареєстровано 4690 злочинів проти довкілля і тільки 215 з них з обвинувальним актом.

Проаналізовано загальну та фізико-географічну характеристику Запорізької області, як одного з промислових регіонів нашої країни, а також регіональні відмінності стану злочинності, її детермінант та запобіжної діяльності тощо.

Вказується, що аналіз показників, що відображають географію екологічної злочинності в Україні, надасть підстави для з'ясу-

вання певних її характеристик, що є спільними для різних адміністративно-територіальних одиниць, а також окремих специфічних ознак, які характеризують поширеність екологічних злочинів у окремих регіонах країни.

Слід зазначити, що кримінологічна характеристика екологічної злочинності, зокрема її структурний та територіальний аналіз, є основою для розроблення та здійснення заходів запобігання злочинам цієї категорії, адекватних законодавчих, правозастосовних, організаційних й інших заходів протидії екологічній злочинності.

Отже, у висновках підкреслюється, що саме стан забруднення довкілля – є об'єктивним наслідком екологічних правопорушень та злочинів, який у конкретних соціально-економічних умовах визначає стан здоров'я населення. За дослідженнями факторів, що впливають на стан здоров'я населення, вони на 1/5 залежать від стану довкілля; тобто впливають на якість життя людини. Стан довкілля визначає – рівень екологічного ризику (ймовірність несприятливих для життєдіяльності суспільства і людини) наслідків антропогенних і техногенних змін природи. Шкода, що завдається здоров'ю, це джерело прямих втрат від забруднення довкілля, які доповнюються непрямыми (збільшення витрат і втрата доходів внаслідок забруднення, видатки на відновлення здоров'я потерпілих від аварій тощо) тощо.

Ключові слова: екологічна політика, експлуатація природних ресурсів, екологічні права та обов'язки, захист довкілля, збереження довкілля, екологічна безпека, промисловий регіон.

Demianov V. Criminological characteristics of violation of environmental safety regulations in the industrial region of Ukraine

The article is devoted to the analysis of the criminological characteristics of the violation of environmental safety rules. It examines the main indicators of environmental crime: essence, main identifying features, objects of environmental safety, subjects of ensuring environmental safety, features of the industrial region, a list of other important concepts, etc.

The article states that knowledge of the situation that is actually happening with environmental safety in the industrial region of our country will help to collect and analyze information on various parameters of environmental crime necessary for the development and implementation of preventive, adequate legislative, law enforcement, organizational and other measures to combat this type of crime.

Despite the presence of a criminal law norm that establishes responsibility for committing a violation of environmental safety rules, today the practice of considering proceedings is small. In general, according to a number of articles of an environmental nature, the Criminal Code of Ukraine does not apply or is applied very rarely. For example, according to the statistics of the General Prosecutor's Office of Ukraine: in 2018, 4,690 crimes against the environment were registered and only 215 of them were indicted.

The general and physical-geographic characteristics of the Zaporizhzhia region, as one of the industrial regions of our country, as well as regional differences in the state of crime, its determinants and preventive activities, etc., are analyzed.

It is indicated that the analysis of indicators reflecting the geography of environmental crime in Ukraine

will provide grounds for clarifying certain of its characteristics that are common to various administrative-territorial units, as well as some specific features that characterize the prevalence of environmental crime in certain regions of the country.

It should be noted that the criminological characteristics of environmental crime, in particular its structural and territorial analysis, is the basis for the development and implementation of measures to prevent crimes of this category, adequate legislative, law enforcement, organizational and other measures to combat environmental crime.

Therefore, the conclusions emphasize that the state of environmental pollution is an objective consequence of environmental offenses and crimes, which in specific socio-economic conditions determines the state of health of the population. According to studies of factors affecting the health of the population, 1/5 of them depend on the state of the environment; that is, they affect the quality of a person's life. The state of the environment determines the level of environmental risk (probability of unfavorable for the life of society and man) consequences of anthropogenic and technogenic changes in nature. Damage to health is a source of direct losses from environmental pollution, which are supplemented by indirect ones (increased costs and loss of income due to pollution, expenses for restoring the health of accident victims, etc.).

Key words: environmental policy, exploitation of natural resources, environmental rights and responsibilities, environmental protection, environmental preservation, environmental safety, industrial region.

Література

1. Конституція України від 13 квітня 2012 року № 9627-VIII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://>

zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року № 964-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Звітність. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2018 року. Генеральна прокуратура України. URL : https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo

4. Україна в Європі – полігон для видалення небезпечних відходів? URL : http://www.vgolos.ua/articles/ukraina_v_yevropipoligon_dlya_vyudalennya_nebezpechnyh_vidhodiv_104807.html?print

5. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально – методологічний та праксеологічний вимір : монографія. Одеса : ОДУВС, 2014. 416 с.

6. Мельник О. В., Поліщук Г. С., Левченко Ю. О. Запобігання злочинам щодо забруднення довкілля в Україні : монографія. Київ : ТОВ «НВП» Інтерсервіс, 2014. 178 с.

7. Поліщук Г. С. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам

проти довкілля (за матеріалами Причорноморського регіону України) : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 294 с.

8. Іванова Н. Г. Запобігання злочинним посяганням на рослинний світ (за матеріалами Донецького регіону України) : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 239 с.

9. Екологічний паспорт Запорізької області. URL : https://mep.gov.ua/files/docs/eco_passport/2018/Запорізька%20область.pdf

10. Турлова Ю. А. Протидія екологічній злочинності в Україні: кримінологічні та кримінально-правові засади : дис. на здобуття наук. ступ. док. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 485 с.

11. Джужа О. М., Василевич В. В., Гіда О. Ф. та ін. Профілактика злочинності : підручник ; за заг. ред. проф. О. М. Джужи. Київ : Атіка, 2011. 720 с.

12. Екологічна злочинність та її профілактика. Стан і тенденції екологічної злочинності. Підручники. URL : https://pidru4niki.com/1376110649663/pravo/ekologichna_zlochinnist_profilaktika

13. Нагорна Н. В., Дубова Г. В. Екологія та патологія органів дихання у дітей: медико-соціальні аспекти. Здоровье ребёнка. 4(10) 2009. URL : <http://www.mif-ua.com/archive/article/9434>